

מחקר

מענקי מחקר מהקרן הלאומית למדע שאושרו לשנת תשס"ד

שלושה מחקרים של חברי הסגל האקדמי של האוניברסיטה הפתוחה הסתייעו השנה במימון הקרן הלאומית למדע.

■ פרופ' נורית גרץ: מרחבים וזיכרונות בקולנוע הישראלי והפלסטיני

המחקר עוסק בדימוי הנוף הארץ-ישראלי ובטראומה של אבדנו כפי שהשתמרו בזיכרון הקולקטיבי היהודי ובזיכרון הקולקטיבי הפלסטיני. הזיכרון של שתי הקבוצות מתייחס לאותו נוף עצמו ונע בצירים מקבילים באופן שהטראומות של שתיהן מתנגשות זו עם זו ומזינות זו את זו. החוקרת מבקשת להשתמש בתיאוריות פסיכואנליטיות של טראומה, בתיאוריות של זיכרון היסטורי ושל זיכרון היסטורי בקולנוע וכן בתיאוריות של מרחב כדי לבחון את הדרכים שבהן נבנה הזיכרון ההיסטורי בקולנוע הישראלי ובקולנוע הפלסטיני. המחקר יבחן כיצד מקבל הזיכרון ביטוי בזמן הקולנועי ובמרחב הקולנועי: ממדיו וגבולותיו, הדרכים השונות שבהן הוא מצולם ועוד. השוואה זו תאיר את הדרכים השונות שבהן מתמודדות שתי התרבויות הללו עם ההיסטוריה, ותראה כיצד שתי ההיסטוריות שלהם כרוכות זו בזו.

■ ד"ר סוניה רוקס: מורכבות הזהות החברתית

המחקר בוחן את מורכבות הזהות החברתית – מסגרת תיאורית חדשה המתייחסת לייצוג הסובייקטיבי של יחסי הגומלין בין הקבוצות השונות שהאדם חבר בהן. אנשים נבדלים זה מזה במורכבות הזהות החברתית שלהם: בעלי זהות מורכבת תופסים את הקבוצות השונות שהם שייכים להן כמובחנות ונבדלות זו מזו. בעלי זהות פשוטה תופסים דמיון רב וחפיפה בין הקבוצות השונות שהם חברים בהן. במחקר נבחנים גורמים אישיתיים וסביבתיים המשפיעים על האופן שבו אנשים ממשגים את הקשרים בין הקבוצות השונות שהם שייכים להן. כן נבדקות ההשלכות של מורכבות הזהות על סובלנות כלפי קבוצות חוץ וכלפי יחידים החורגים מנורמות הקבוצה.

■ ד"ר יואב יאיר בשיתוף עם פרופ' זאב לוי ופרופ' קולין פרייס מאוניברסיטת תל-אביב: תצפיות מקומיות ועולמיות על התפרקויות חשמליות באטמוספירה העליונה באמצעות מצלמות אופטיות, מדידות בתחום ELF ו-VLF ומערכות לאיתור ברקים

מחקר זה, המשותף לאוניברסיטה הפתוחה ולאוניברסיטת תל-אביב, עוסק בתופעת "שדוני ברקים", שהם התפרקויות חשמליות באטמוספירה הגבוהה, בגבהים של 50-100 ק"מ. התופעה בעלת חשיבות לכימיה של האטמוספירה העליונה ולהבנת המעגל החשמלי הקושר בין היונספירה לפני כדור-הארץ.

שנת המחקר הראשונה הוקדשה לפענוח תוצאות התצפיות של שדוני ברקים בעולם מהמעבורת קולומביה. תוצאות שלב זה של המחקר כבר הוצגו בכנסים בין-לאומיים והתפרסמו בכתבי-עת מקצועיים.

במהלך השנה נרכשה מערכת איתור ברקים והותקנה באוניברסיטת תל-אביב, וכן נרכשו מצלמות, מערכת GPS וכרטיסי עיבוד נתונים. אנו מכינים את מערך התצפיות לביצוע מעקב אחרי סופות ברקים בישראל בסתיו ובחורף הקרוב, מתוך כוונה "לצוד" שדונים גם מעל הים התיכון ובקרבת החוף. מתקיים שיתוף פעולה עם קבוצות מחקר בדנמרק, בהונגריה וביפן, להקמת מערך תצפיות סימולטניות בתחומי התדר הנמוכים VLF ו-ELF, וכן תצפיות מתואמות עם לוויין המחקר ROCSAT של טיוואן.

מחקר רביעי של חבר סגל האו"פ הסתייע במענק שהתקבל מהקרן הלאומית למדע באמצעות האוניברסיטה העברית:

■ פרופ' אלחנן בן-פורת, האוניברסיטה העברית בירושלים ופרופ' אביעד חפץ, האוניברסיטה הפתוחה: ציפיות ניתנות להצדקה

שיווי משקל עם ציפיות רציונליות הוא מושג הפתרון התחרותי הבסיסי בכלכלה עם אינפורמציה אסימטרית. מושג זה מניח (1) שיש ידיעה משותפת בין השחקנים שכולם רציונליים ולומדים ממחירי השוק על מצב נתוני הכלכלה הבסיסיים, ו(2) שיש ידיעה משותפת ביניהם אילו מחירים שבהם השוק מתנכה מתאימים לכל מצב. באופן טיפוסי, הניבוי של שיווי משקל עם ציפיות רציונליות הוא קיצוני באופן בלתי סביר, ומביא לגילוי מלא של כל האינפורמציה דרך המחירים. במחקר זה מתחקים החוקרים אחר ההשלכות של שינוי בהנחה (2). הם ממשיכים להניח ידיעה משותפת של רציונליות ונכיון השווקים, אולם מתירים לפרטים שונים להחזיק בתיאוריות שונות בדבר פונקציית המחיר ובדבר התיאוריות של שאר האנשים העשויים להוביל אליה. המחקר מראה כיצד מושג פתרון מוכלל זה אינו מביא בהכרח לגילוי מלא של האינפורמציה דרך המחירים, וכן חוקר את תכונותיו, אפיוניו והיסודות האקסיומטיים שלו.

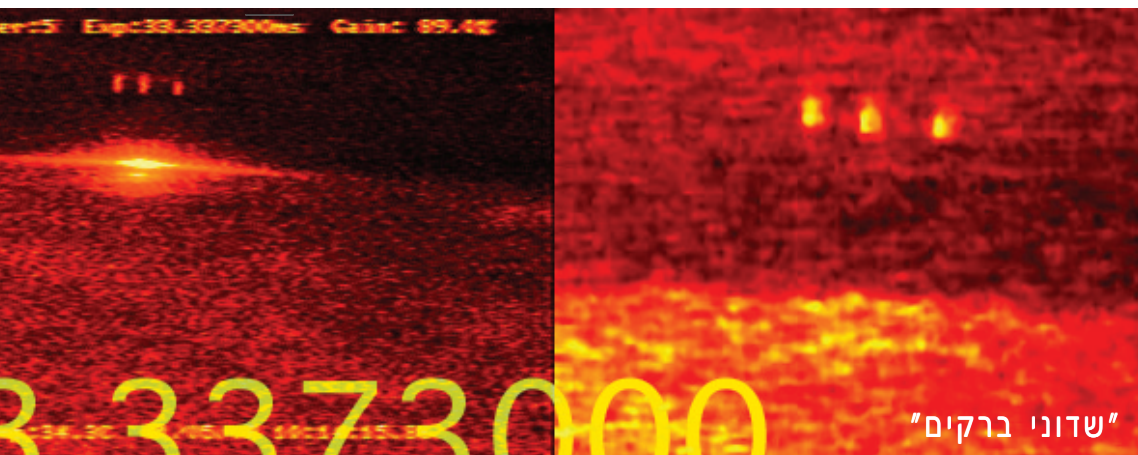
מענקי מחקר מקרנות חיצוניות שאושרו לשנת תשס"ה

השנה אושרו מענקי מחקר לשנת תשס"ה לשלוש חוקרות מהסגל האקדמי של האוניברסיטה הפתוחה: הקרן הלאומית למדע זיכתה את ד"ר ענת ברנע במענק למחקר בנושא "השפעת שינוי חברתי על גיוס, שרידות ותחלופה של תאי עצב במוח בוגר" ואת ד"ר לילך שלומבורך במענק למחקר בנושא "מודל קשב רביממדי לזיהוי תפקודי קשב לקויים בקרב מבוגרים עם ADHD". פרופ' מירי סורוז'ון זכתה במענק מקרן מחקר אמריקנית (MDA) למחקר בנושא "Immunotherapy of experimental Myasthenia Gravis".

פעילות רשות המחקר בשנת תשס"ד

כמדי שנה פעלה רשות המחקר לעידוד מחקר של חברי הסגל, וזאת באמצעות איסוף והפצה של מידע לגבי מקורות מימון חיצוניים, סיוע בהגשת בקשות לקרנות חיצוניות, והקצאת משאבים מן הקרן הפנימית על פי הכללים שגובשו בעבר.

החלטה עקרונית שהתקבלה השנה מאפשרת לכל חברי הסגל לפנות לרשות בבקשה לקבל מלגת מחקר. מעתה יוכלו לפנות בבקשה למלגת מחקר גם בעלי תואר ד"ר חברי סגל, שאין להם מינוי אקדמי. מטרת ההחלטה היא לפנות זמן מחקר לחברי הסגל. עוד הוחלט על ביטול המענק לסיוע בפרסום מחקר (לא היו פונים למענק זה) וכן על התאמת גובהה של חצי מלגת סטודנט במדעים הניסיוניים למלגה באוניברסיטה שבה לומד הסטודנט שהוא חבר בסגל הזוטר של האוניברסיטה הפתוחה.

קרן אסיאו, שהעניקה מלגות לדוקטורנטים מצטיינים, הפסיקה לצערנו לפעול. על מנת שלא להפחית את מספר מלגות הצטיינות לדוקטורנטים חברי הסגל הזוטור, החליטה ועדת ההיגוי של הרשות לממן את כל שלוש המלגות מתקציב הרשות.

מצנקי מחקר לשנת תשס"ד מקרן רשות המחקר של האו"פ

בשנת תשס"ד הוגשו לרשות 78 בקשות לסייע מהקרן הפנימית. ועדת ההיגוי אישרה 69: 6 לקידום מחקר פעיל; 3 למענק גישוש; 6 למלגות מחקר; 2 למלגות הצטיינות לדוקטורנט; 44 למענקי השתלמות לצורכי מחקר; 2 למענק להוצאה לאור של ספר; 2 למענק לשימוש במעבדת מחקר; 3 בקשות למענק למלגה חלקית של סטודנט במדעים הניסויים; מענק חריג להכשרת מעבדה באוניברסיטת תל-אביב, לצורך מחקר של אחת מחברות הסגל הבכיר (בעקבות בקשה מיוחדת של הנשיא).

להלן תיאור קצר של שלושה מן המחקרים, מסוגים שונים, שאושרו עבורם מלגות ומענקים לתשס"ד מן הקרן הפנימית:

■ רביד דורון (מלגת מחקר): מעורבות הצייר Arcuate Nucleus-Nucleus Accumbens במוח חולדה בתהליך התמכרות לסמים פסיכואקטיביים

התמכרות לסמים מוגדרת ככורח לצרוך סם תוך איבוד שליטה על הכמות הנצרכת. אתגר חשוב במחקר הניורוביולוגי הוא להבין כיצד נגרם המעבר משימוש בסם (drug use) להתמכרות (drug abuse), ואילו גורמים מולקולריים, תאיים ומערכתיים משפיעים על שינוי זה. המחקר המוצע מתמקד בעיקר ברמה המערכתית ובוחן את התקשורת בין שני אזורי מוח חשובים בתהליך ההתמכרות לסמים – ה־Nucleus accumbens וה־Arcuate nucleus, בניסיון להבין את השינויים המוחיים המתחוללים בזמן החשיפה לסם קוקאין. בשלב השני ייעשה ניסיון לפתח טיפול מונע וגומל למשתמשים בסם.

■ יעל מונק (מלגת הצטיינות לדוקטורט): קולנוע גבול – זהות ומרחב בקולנוע הישראלי של שנות התשעים
 המחקר עוסק בתמורות האידיאולוגיות שחלו בקולנוע הישראלי העלילתי בשנות התשעים והשלכותיהן על סוגיות הרוח גורל להויה הציונית – המרחב והזהות. המחקר מבקש להציע מיפוי ז'אנרי, מרחבי וטופולוגי חלופי של הקולנוע הישראלי בשנים אלה, שבמרכזו החוויה הלימינלית, חוויה המזוהה עם המצב הפוסט־מודרני והפוסט־קולוניאלי. על כן הבסיס התיאורטי של המחקר ניזון משלושה תחומי שיח ביקורתיים: (1) ביקורת הקולוניאליזם והניסיון לנסח את הזהות ההיברידית הנוצרת לאחר הקולוניאליזם; (2) התיאוריה הדקונסטרוקטיביסטית, המבקשת לפרק את הקשר שבין ידע לכוח ולזהות את מסכת האינטרסים המניעים את תפיסת ההגמוניה את עצמה; (3) הביקורת הפוסט־ציונית, המיישמת עקרונות משני זרמים ביקורתיים אלה לשם ביקורת ההיסטוריוגרפיה הישראלית.

■ ד"ר יעל אנוך (מענק מיוחד לקידום מחקר פעיל): ילדות בצל השואה
 החוקרת ראינה בקופנהגן יהודים ויהודים־למחצה, אשר היו ילדים בזמן השואה וברחו בשנת 1943 עם הוריהם מדנמרק הכבושה לשוודיה. הראיונות נערכו בשפה הדנית, כדי לתת למרואיינים הרגשה נוחה ולאפשר להם לספר באופן חופשי על חוויות הילדות שלהם. הראיונות, שיוקלדו ויתורגמו מדנית לאנגלית, ישולבו במונוגרפיה על הנושא.